

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

STRATEGIC FILE

NR 5 (113), MAJ 2022 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski, Patrycja Sasnal, Wojciech Lorenz

Dekada Kim Dzong Una

Oskar Pietrewicz

Dekada rządów Kim Dzong Una była skoncentrowana na konsolidacji jego władzy i tworzeniu warunków niezbędnych do przetrwania reżimu. Polityka Kima doprowadziła do rozwoju potencjału militarnego i wzrostu uzależnienia Korei Płn. od Chin. Dalsze wzmocnienie odstraszania nuklearnego i dywersyfikacja arsenału raketowego KRLD będą stanowiły coraz poważniejsze wyzwanie dla bezpieczeństwa USA i ich azjatyckich sojuszników oraz dla globalnego reżimu nieprolifacji. Mimo prób reform Korea Płn. wciąż boryka się też z poważnymi problemami gospodarczymi, które będą głównym wyzwaniem dla reżimu Kima w najbliższych latach.

PISM STRATEGIC FILE

Dziedzictwo ojca

Kim Dzong Un przejął władzę w grudniu 2011 r. po śmierci swojego ojca Kim Dzong Ila, który rządził Koreą Płn. od lipca 1994 r. 27-letni Kim został ogłoszony „wielkim następcą” i zaczął stopniowo przejmować władzę w kluczowych obszarach – został naczelnym dowódcą i zajął najważniejsze stanowiska partyjne i państwowe. Objęcie przez niego przywództwa nie było zaskoczeniem – został namaszczony na następcę, gdy latem 2008 r. Kim Dzong Il doznał udaru. W latach 2009–2010 Kim Dzong Un coraz częściej pojawiał się publicznie w towarzystwie przywódcy i obejmował kolejne stanowiska¹. W odróżnieniu od ojca – wybranego przez Kim Ir Sena na następcę już w 1974 r. – nie miał jednak wiele czasu, by przygotować się do pełnienia najważniejszych funkcji w aparacie partyjnym i strukturach państwa. Z tego powodu pojawiały się opinie, że niedoświadczony przywódca może nie podołać licznym wyzwaniom².

Kim Dzong Un odziedziczył po ojcu reżim oparty od połowy lat 90. na doktrynie prymatu armii (*songun*). Przekładało się to na dominujący wpływ wojskowych nie tylko na politykę zagraniczną, lecz

Kim Dzong Un odziedziczył po ojcu reżim oparty od połowy lat 90. na doktrynie prymatu armii (*songun*).

także wewnętrzną i gospodarczą³. Kim stanął więc przed zadaniem kontynuowania rozwoju arsenału nuklearno-rakietowego, który miał zapewnić przetrwanie reżimu, a także zbudowania swojej pozycji w systemie zdominowanym przez wojskowych. Odrębnym wyzwaniem było sprostanie problemom społeczno-

gospodarczym wynikającym z przeobrażeń zachodzących w północnokoreańskiej gospodarce od lat 90., kiedy doszło do głębokiej recesji i głodu⁴. Niewydolność gospodarki centralnie planowanej, widoczna m.in. w zapaści systemu publicznej dystrybucji żywności, skłoniła obywateli do zaopatrywania się w podstawowe towary na nieoficjalnych bazarach (*jangmadang*), co pobudziło działalność rynkową w szarej strefie⁵. Choć od początku XXI w. sytuacja ekonomiczna KRLD zaczęła się poprawiać, według szacunków południowokoreańskich⁶ w latach 2006–2010 Korea Płn. odnotowała ujemny wzrost gospodarczy, co wynikało m.in. ze zwalczania przez władze aktywności rynkowej⁷. Zapewnieniu stabilności służyło pogłębianie więzi handlowych z Chinami w ostatnich latach rządów Kim Dzong Ila. Prowadziło to jednak do coraz większej zależności gospodarczej od tego państwa, którego udział w handlu zagranicznym Korei Płn. w 2011 r. wyniósł 89,1%⁸.

Kim Dzong Un odziedziczył po ojcu także trudną sytuację w polityce zagranicznej. Korea Płn. pozostawała skonfliktowana z większością uczestników rozmów sześciostronnych poświęconych denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego (2003–2008), w których brały udział obie Koree, USA, ChRL, Rosja i Japonia. Liczne testy rakietowe i dwie próby nuklearne (z 2006 r. i 2009 r.) doprowadziły do

¹ *North Korean Succession and the Risks of Instability*, Crisis Group Asia Report, nr 230, International Crisis Group, 25 lipca 2012 r., s. 2–3, www.crisisgroup.org.

² Kim Jin-Ha, *North Korea's Succession Plan: Stability and Future Outlook*, „Online Series”, nr CO 10-40, Korea Institute for National Unification, 2 listopada 2010 r., www.kinu.or.kr; V. Cha, *China's Newest Province?*, „The New York Times”, 19 grudnia 2011 r., www.nytimes.com; R. Frank, *North Korea after Kim Jong Il: The Risks of Improvisation*, „38 North”, 12 stycznia 2012 r., www.38north.org.

³ H.S. Park, *Military-First Politics (Songun): Understanding Kim Jong-il's North Korea*, „Academic Paper Series”, t. 2, nr 7, Korea Economic Institute, wrzesień 2007, <https://keia.org>.

⁴ V. Koen, J. Beom, *North Korea: The Last Transition Economy?*, Economics Department Working Papers, nr 1607, Organisation for Economic Cooperation and Development, 25 listopada 2020 r., s. 7, www.oecd.org.

⁵ A. Lankov, *The Resurgence of a Market Economy in North Korea*, Carnegie Moscow Center, styczeń 2016, s. 6–9, <https://carnegieendowment.org>.

⁶ Ze względu na brak statystyk publikowanych przez Koreę Płn. dane opierają się na szacunkach instytucji południowokoreańskich, takich jak Korea Trade-Investment Promotion Agency (KOTRA) i Bank of Korea.

⁷ Jo Dongho, *Kim Jong Un's Economic Opening and Reform: Opportunities, Constraints and Prospects*, „Global Asia”, t. 16, nr 3, wrzesień 2021, s. 76, www.globalasia.org.

⁸ Dane za KOTRA, www.kotra.or.kr.

PISM STRATEGIC FILE

przyjęcia w tych latach trzech rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, nakładających na Koreę Płn. sankcje i coraz bardziej izolujących ją politycznie. Utrzymanie konfrontacyjnej postawy KRLD doprowadziło do zaognienia relacji z USA za czasów prezydentury Baracka Obamy (2009–2017), choć w ostatnich miesiącach rządów Kim Dzong Ila doszło do wznowienia rozmów dwustronnych. Stosunki międzykoreańskie pozostawały napięte, a po dojściu do władzy w Korei Płd. prezydenta Lee Myung-baka (2008 r.) Korea Płn. przyjęła wręcz wrogą postawę wobec południowego sąsiada, czego przejawem było zatopienie południowokoreańskiej korwety Cheonan i ostrzelanie wyspy Yeonpyeong w 2010 r. Na tym tle wyróżniały się stosunki Korei Płn. z Chinami, z którymi w ostatnich latach rządów Kim Dzong Ila doszło do pogłębienia dialogu politycznego i współpracy gospodarczej. Zbliżenie z ChRL miało też zagwarantować poparcie chińskich władz dla sukcesji władzy w KRLD.

W momencie objęcia władzy Kim Dzong Un stanął więc przed trudnym zadaniem skonsolidowania władzy i wzmocnienia reżimu. Realizował je w czterech wzajemnie na siebie oddziałujących wymiarach: 1) polityczno-ideologicznym; 2) militarnym; 3) polityki zagranicznej; 4) społeczno-gospodarczym.

Wymiar polityczno-ideologiczny

Kontrola nad elitami

Kim podjął się przebudowy aparatu władzy – stworzył własne zaplecze zamiast polegać wyłącznie na elitach z czasów Kim Dzong Ila. Z jednej strony oferował przywileje, zwłaszcza ekonomiczne, tym członkom elit z czasów ojca, którzy wykazali się lojalnością wobec nowego przywódcy, z drugiej strony prowadził politykę czystek przy silnym wsparciu służb bezpieczeństwa – usuwał (pozbawiając stanowisk, a niekiedy też życia) bliskich współpracowników ojca, w tym wyznaczonych przez niego do sprawowania „opieki” nad młodym liderem. Przez pierwszych pięć lat rządów Kim Dzong Una czystki dotknęły ok. 260 wyższych rangą przedstawicieli partii, instytucji państwowych i armii⁹. Szczególnie istotne były działania wobec wojskowych, którzy stanowili dominującą grupę za czasów Kim Dzong Ila¹⁰. Kim

Kim podjął się przebudowy aparatu władzy – stworzył własne zaplecze zamiast polegać wyłącznie na elitach z czasów Kim Dzong Ila.

Dzong Un doprowadził także do usunięcia starych działaczy ze struktur partyjnych¹¹. W lutym 2017 r. północnokoreańskie służby zlikwidowały również Kim Dzong Nama, przyrodniego brata przywódcy. Działania te miały pokazać, że nowy lider podporządkował sobie elity i że żaden opór wobec jego władzy nie będzie tolerowany. Budowaniu lojalności elit służyły też rotacje (usuwanie i ponowne przywracanie na stanowiska), których częstotliwość i skala były zdecydowanie większe niż za czasów jego ojca¹².

⁹ Oh Gyeong-Seob, Kim Jin-Ha, *Sectoral Assessment of Kim Jong-un's Decade in Power: The Creation and Stabilization of the Kim Jong-un Regime's Monolithic Rule*, „International Journal of Korean Unification Studies”, t. 30, nr 2, 2021, s. 127.

¹⁰ Przykładowo do 2016 r. sześciokrotnie został zmieniony minister obrony i pięciokrotnie szef sztabu generalnego; *Ibidem*, s. 128–130.

¹¹ Ponad połowa (54,9%) członków Komitetu Centralnego Partii Pracy Korei wybranych na 7. Zjeździe PPK w 2016 r. debiutowała w tej roli; zob. Park Young-Ja, *Assessment and Prospect of the Seventh Congress of the Workers' Party of Korea: Leadership System and Elite Group*, „Online Series”, nr CO-16-13, Korea Institute for National Unification, 13 maja 2016 r., s. 3, www.kinu.or.kr.

¹² Lee Ho-Ryung, *North Korean Political Elite Change and Characteristics in the Kim Jong-Un Era*, „KIDA Brief”, nr 2021-15, Korea Institute for Defense Analyses, s. 2–5, www.kida.re.kr.

PISM STRATEGIC FILE

Budowa własnej pozycji

W celu wzmocnienia legitymacji swojej władzy Kim Dzong Un forsował hasła polityczne, które zarówno podkreślały ciągłość władzy dynastii Kimów, jak i odróżniały go od ojca i dziadka. Szczególnie na początku rządów Kim eksponował dorobek poprzedników, uznając kimilsungizm-kimjongilizm (zbiorczy termin odnoszący się do idei Kim Ir Sena i Kim Dzong Ila) za przewodnią ideologię państwa. Elementem propagandowym były zabiegi upodabniające młodego przywódcę do jego dziadka (zarówno pod względem fizycznym, jak i przedstawienia w środkach masowego przekazu).

Kim budował wizerunek „przywódcy oddanego ludziom”¹³.

W pierwszym publicznym wystąpieniu w kwietniu 2012 r. – z okazji setnej rocznicy urodzin Kim Ir Sena – obiecał rodakom, że „już nigdy nie będą musieli zaciskać pasa”¹⁴.

Kładąc większy nacisk na kwestie społeczno-gospodarcze, zachowywał jednak przywiązanie do budowy potencjału nuklearnego. Wyrazem tego było ogłoszenie w marcu 2013

W pierwszym publicznym wystąpieniu w kwietniu 2012 r. Kim obiecał rodakom, że „już nigdy nie będą musieli zaciskać pasa”.

r. polityki *byungjin*: równoległego rozwoju gospodarczego i prac nad bronią nuklearną¹⁵. Zgodnie z tym założeniem rozwój gospodarczy miał służyć nie tylko wzmocnieniu stabilności reżimu, lecz także uwolnieniu środków potrzebnych do budowy arsenału nuklearnego, który miał z kolei zapewniać KRLD bezpieczeństwo przed zagrożeniem z zewnątrz. Ogłoszenie polityki *byungjin* sugerowało odejście od dominującego za czasów Kim Dzong Ila prymatu armii¹⁶. Potwierdzeniem zmiany było wzmocnienie pozycji Partii Pracy Korei (PPK) i instytucji państwowych w aparacie władzy. Kim powrócił do organizacji partyjnych wydarzeń, takich jak zjazdy (w maju 2016 r. odbył się 7. Zjazd PPK, pierwszy raz od 36 lat, kolejny odbył się w styczniu 2021 r.) i podkreślania większej roli rządu – nadrzędnej instytucji administrującej gospodarką. W miejsce dominującej za czasów Kim Dzong Ila Komisji Obrony Narodowej powołano najwyższy organ decyzyjny – Komisję Spraw Państwowych, z Kim Dzong Unem na czele¹⁷. Choć rola armii w aparacie władzy relatywnie zmalała, nie oznaczało to marginalizacji wojskowych. Pozostali oni wpływową elitą, dzięki której możliwy był rozwój programów nuklearnego i raketowego¹⁸.

Wymiar militarny

Za rządów Kim Dzong Una Korea Płn. zwiększyła potencjał militarny, stawiając przede wszystkim na budowę wiarygodnego odstraszenia nuklearnego. Miało być ono oparte na zdolności do przeprowadzenia kontruderzenia na amerykańskie bazy w regionie lub na terytorium USA w odpowiedzi na amerykański atak jądrowy lub konwencjonalny na terytorium KRLD. Korea Płn. dążyła do posiadania zarówno dostatecznie silnego arsenału nuklearnego, tj. głowic termojądrowych, jak i środków do ich przenoszenia, w tym raketowych pocisków balistycznych o zasięgu międzykontynentalnym (ICBM) zdolnych atakować cele na terytorium USA. W latach 2012–2021

¹³ Oh Gyeong-Seob, Kim Jin-Ha, *Sectoral Assesment...*, op. cit., s. 139–144.

¹⁴ Kim Jong Un, *Let Us March Forward Dynamically Towards Final Victory, Holding High the Banner of Songun. Speech delivered at the Military Parade Held in Celebration of the Centenary of the Birth of Generalissimo Kim Il Sung*, 15 kwietnia 2012 r., s. 9, www.korean-books.com.kp.

¹⁵ *Report on Plenary Meeting of WPK Central Committee*, Korean Central News Agency, 31 marca 2013 r., www.kcna.co.jp.

¹⁶ R. Frank, *Can North Korea Prioritize Nukes and the Economy at the Same Time?*, „Global Asia”, t. 9, nr 1, marzec 2014, s. 38–39, www.globalasia.org; S.A. Snyder, *The Motivations Behind North Korea's Pursuit of Simultaneous Economic and Nuclear Development*, „Asia Unbound”, Council on Foreign Relations, 20 listopada 2013 r., www.cfr.org.

¹⁷ Suh Jae-Jung, *Half Full or Half Empty? North Korea after the 7th Party Congress*, „The Asia-Pacific Journal: Japan Focus”, t. 14, nr 14, 15 lipca 2016 r., <https://apjif.org>.

¹⁸ P. Ward, *Restoring Central Control: Kim Jong Un's Domestic Policy Record*, Italian Institute for International Political Studies, 21 grudnia 2021 r., www.ispionline.it.

PISM STRATEGIC FILE

przeprowadzono cztery testy jądrowe (za rządów poprzedniego przywódcy – dwa): w 2013 r., dwukrotnie w 2016 r. i w 2017 r., a od grudnia 2011 r. do grudnia 2021 r. – 129 testów pocisków rakietowych różnego rodzaju (za rządów Kim Ir Sena i Kim Dzong Ila – 31)¹⁹. Według kryterium rozwoju arsenału nuklearno-rakietowego dekadę rządów Kima można podzielić na trzy okresy: budowy (2012–2015), zwiększania wiarygodności (2016–2018) i doskonalenia odstraszania nuklearnego (2019–2021).

Budowa (2012–2015)

Reżim Kim Dzong Una od początku dążył do ugruntowania potencjału nuklearno-rakietowego w szeroko pojętej polityce państwa. Poza osadzeniem go w strategii rozwojowej kraju (*byungjin*) Korea Płn. w 2012 r. wprowadziła zmianę w konstytucji, określając siebie jako „państwo nuklearne”, i powołała nowy rodzaj sił zbrojnych – Strategiczne Siły Rakietowe (od 2014 r. – Siły Strategiczne)²⁰. W 2013 r. przyjęła prawo o znamionach doktryny nuklearnej. Zgodnie z zapisami dokumentu Korea

Reżim Kim Dzong Una od początku dążył do ugruntowania potencjału nuklearno-rakietowego w szeroko pojętej polityce państwa.

Płn. zakłada użycie broni jądrowej w reakcji na atak na jej terytorium ze strony państwa atomowego, nie czyniąc jednak rozróżnienia między atakiem jądrowym a konwencjonalnym. Choć KRLD wyklucza użycie broni jądrowej przeciwko państwom nieposiadającym arsenału nuklearnego, czyni wyjątek dla państw, które wspartyby nuklearnego agresora w ataku na Koreę Płn.²¹ Rozwojowi

potencjału militarnego służyła też rozbudowa zaplecza naukowego – Kim regularnie podkreślał wkład naukowców i inżynierów we wzmacnianie międzynarodowej pozycji KRLD²². Północnokoreański program nuklearny w latach 2012–2015 był ukierunkowany na rozbudowę i modernizację zaplecza służącego produkcji zminiaturyzowanych głowic jądrowych o większej mocy. W lutym 2013 r. KRLD przeprowadziła test jądrowy, a w kolejnych miesiącach wznowiła prace reaktora grafitowego w ośrodku Jongbjon, co pozwoliło wyprodukować pluton z przetworzonych prętów paliwowych. Najprawdopodobniej wówczas rozpoczęła też produkcję trytu na potrzeby stworzenia broni termojądrowej o wielokrotnie większej mocy. Program rakietowy KRLD z kolei obejmował przede wszystkim rozwój elementów pocisków balistycznych dalekiego zasięgu, dla którego pretekstem był program kosmiczny. W grudniu 2012 r. Korei Płn. udało się umieścić satelitę na orbicie przy wykorzystaniu rakiety nośnej Unha-3. Podczas kolejnych parad wojskowych prezentowano też makiety nowych pocisków ICBM (Hwasong-13)²³.

Zwiększanie wiarygodności (2016–2018)

W latach 2016–2017 Korea Płn. zademonstrowała posiadanie potencjału, który zwiększył wiarygodność odstraszania nuklearnego. Świadczyły o tym zarówno trzy testy jądrowe, zwłaszcza głowicy termojądrowej we wrześniu 2017 r.²⁴, jak i dynamiczny rozwój technologii rakietowych. W maju 2017 r. KRLD przeprowadziła udany test pocisku Hwasong-12 o zasięgu pośrednim (IRBM, 4500 km), zdolnego razić amerykańskie bazy na Guam. W kolejnych miesiącach przetestowała pociski

¹⁹ Dane za Nuclear Threat Initiative, www.nti.org.

²⁰ *The DPRK's Nuclear Constitution*, NAPSNet Policy Forum, 13 czerwca 2012 r., <https://nautilus.org>.

²¹ *Law on Consolidating Position of Nuclear Weapons State Adopted*, Korean Central News Agency, 1 kwietnia 2013 r., <https://kcnawatch.org>. Szerzej zob. L. Allard, M. Duchâtel, F. Godement, *Pre-empting Defeat: In Search of North Korea's Nuclear Doctrine*, „Policy Brief”, nr 237, European Council on Foreign Relations, listopad 2017, www.ecfr.eu.

²² A. Panda, *Kim Jong Un and the Bomb: Survival and Deterrence in North Korea*, Hurst & Company, 2020, s. 18–21.

²³ Lee Choong-Koo, *A General Assessment of 10 Years of the Kim Jong-un Regime: In the Areas of the Military and Security*, „International Journal of Korean Unification Studies”, t. 30, nr 2, 2021, s. 63–65.

²⁴ M.A. Piotrowski, *Znaczenie północnokoreańskiego testu nuklearnego*, „Komentarz PISM”, nr 48/2017, 4 września 2017 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

Hwasong-14 i Hwasong-15 o zasięgu międzykontynentalnym (ICBM, ponad 10 tys. km), obejmującym terytorium kontynentalnych USA. W celu wzmocnienia odstraszania KRLD rozwijała też zdolności kontruderzenia – z sukcesami testowała pociski wyrzeliwane z okrętów podwodnych (SLBM) i napędy na paliwo stałe, zwiększając zarówno zdolność do przetrwania ataku wroga, jak i gotowość bojową raket, czyniąc je mniej wrażliwymi na uderzenia wyprzedzające. Po sukcesach testu termojądrowego i próby Hwasong-15 z listopada 2017 r. Kim oświadczył, że kraj uzyskał potencjał niezbędny do odstraszania jądrowego. W ramach gestu dobrej woli Korea Płn. przed negocjacjami z Koreą Płd. i USA w kwietniu 2018 r. jednostronnie zobowiązała się zaprzestać przeprowadzania prób nuklearnych oraz testów pocisków o zasięgu pośrednim i międzykontynentalnym. W kolejnych miesiącach wysadziła w powietrze poligon testów nuklearnych Punggye-ri i zobowiązała się zamknąć ośrodek rakietowy Tongchang-ri. W trakcie otwarcia dyplomatycznego w latach 2018–2019 KRLD zaprzestała testów, pojawiały się jednak doniesienia o kontynuowaniu prac w ośrodku Jongbjon oraz funkcjonowaniu tajnego ośrodka wzbogacania uranu w Kangson²⁵.

Po sukcesach testu termojądrowego i próby Hwasong-15 z listopada 2017 r. Kim oświadczył, że kraj uzyskał potencjał niezbędny do odstraszania jądrowego.

Udoskonalanie (2019–2021)

Po niepowodzeniu rozmów z USA w Hanoi w lutym 2019 r. KRLD podjęła kroki na rzecz dywersyfikacji arsenału rakietowego i udoskonalania odstraszania nuklearnego. Od 2019 r. wróciła do prób rakietowych, ale na mniejszą skalę niż w 2017 r.: w 2019 r. przetestowała 27 pocisków, w 2020 r. – 9, a w 2021 r. – 6²⁶. KRLD testowała też udoskonalone SLBM i pociski wyrzeliwane z platformy kolejowej, zwiększając zdolności do ochrony potencjału nuklearno-rakietowego przed atakiem. W grudniu 2019 r. dwukrotnie przetestowała ponadto nowy silnik rakietowy na paliwo stałe do ICBM²⁷. Na początku 2020 r. KRLD ogłosiła, że nie czuje się zobowiązana do przestrzegania moratorium z kwietnia 2018 r. i zapowiedziała dalszy rozwój odstraszania nuklearnego²⁸. Na jednej z parad w 2020 r. zademonstrowała makiety nowego, większego ICBM (Hwasong-17)²⁹. W styczniu 2021 r. Kim Dzong Un ogłosił 5-letni plan dalszego rozwoju i dywersyfikacji potencjału militarnego, obejmujący m.in. taktyczną broń jądrową, pociski hipersoniczne, rozmieszczanie wielu głowic jądrowych na pociskach, udoskonalenie ICBM i SLBM oraz budowę okrętu podwodnego o napędzie atomowym³⁰. W ten sposób KRLD zasygnalizowała potrzebę zwiększenia zdolności zarówno do przetrwania ataku, jak i przeprowadzenia kontruderzenia wymagającego pokonania amerykańskich systemów obrony przeciwrakietowej. Deklarowany rozwój taktycznej broni jądrowej mógł sugerować gotowość do jej użycia przeciwko siłom Korei Płd. i USA podczas konfliktu konwencjonalnego³¹. Elementem realizacji planu był test we wrześniu 2021 r. pocisku Hwasong-8 wykorzystującego

²⁵ F.V. Pabian, J.S. Bermudez Jr., J. Liu, *Infrastructure Improvements at North Korea's Yongbyon Nuclear Research Facility*, „38 North”, 26 czerwca 2018 r., www.38north.org; A. Panda, *Exclusive: Revealing Kangson, North Korea's First Covert Uranium Enrichment Site*, „The Diplomat”, 13 lipca 2018 r., <https://thediplomat.com>.

²⁶ Testowany arsenał obejmował zwłaszcza systemy rakietowe krótkiego zasięgu na paliwo stałe (m.in. KN-23). Zob. M. Elleman, *North Korea's New Short-Range Missiles: A Technical Evaluation*, „38 North”, 9 października 2019 r., www.38north.org.

²⁷ A. Panda, *North Korea Announces 'Crucial' Test at Sohae, Says Will Benefit 'Strategic Nuclear Deterrent'*, „The Diplomat”, 16 grudnia 2019 r., <https://thediplomat.com>.

²⁸ O. Pietrewicz, *Zmiany w polityce Korei Północnej*, „Biuletyn PISM”, nr 17 (1949), 5 lutego 2020 r., www.pism.pl.

²⁹ M. Hanham, M. Frank, Xu Tianran, K. Furukawa, *North Korea's New ICBM and Transport Truck*, Open Nuclear Network, 16 października 2020 r., <https://onearthfuture.org>.

³⁰ K. Furukawa, *The 8th Congress of the Workers' Party of Korea (1)*, Open Nuclear Network, 9 lutego 2021 r., s. 8–12, <https://onearthfuture.org>.

³¹ H. Kurata, *The Current Stage of North Korea's "Tactical Nuclear Weapons" Development -The Utility of the KN-23 Missile and Diversification*, „Research Reports”, The Japan Institute of International Affairs, 29 marca 2022 r., www.jiia.or.jp.

PISM STRATEGIC FILE

technologie hipersoniczne³². Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej i ośrodki eksperckie wskazywały również na wznowienie prac w ośrodku nuklearnym Jongbjon³³.

Wymiar międzynarodowy

W trakcie dekady rządów Kim Dzong Una Korea Płn. dążyła do realizacji trzech podstawowych celów w polityce zagranicznej: zapewnienia bezpieczeństwa państwa, poprawy jego sytuacji gospodarczej (przez zmniejszenie presji sankcyjnej) i międzynarodowego uznania statusu mocarstwa nuklearnego³⁴. Działania dyplomatyczne KRLD były bezpośrednio związane z rozwojem odstraszania nuklearnego. Mając to na uwadze, w polityce zagranicznej Korei Płn. za rządów Kim Dzong Una można wyróżnić trzy okresy: 1) konfrontacji i przygotowania (2012–2017); 2) ofensywy dyplomatycznej (2018–2019); 3) wycofania i powrotu do konfrontacji (2020–2021).

Konfrontacja i przygotowanie (2012-2017)

W pierwszych sześciu latach Korea Płn. utrzymywała ograniczone kontakty międzynarodowe, a przywódca nie opuszczał kraju. Wynikało to z priorytetu Kima, którym była konsolidacja władzy oraz rozwój programów nuklearnego i raketowego. Prowadziło to do napięć w stosunkach z innymi państwami, ale służyło też wzmocnieniu pozycji negocjacyjnej w przyszłych rozmowach³⁵.

W pierwszych tygodniach 2012 r. KRLD wykazała się pozorną, jak się okazało, otwartością na dialog, kontynuując rozmowy z USA zapoczątkowane w ostatnich miesiącach rządów Kim Dzong Ila. Zaowocowały one przyjęciem w lutym 2012 r. porozumienia, które jednak szybko zostało przekreślone przez próby raketowe i test nuklearny Korei Płn.³⁶ Do końca prezydentury Obamy Korea Płn. utrzymywała wrogą postawę wobec USA, które po fiasku umowy z 2012 r. forsowały podejście „strategicznej cierpliwości”, sprowadzające się do wywierania presji sankcyjnej na władze w Pjongjangu³⁷. W pierwszym roku prezydentury Donalda Trumpa relacje KRLD z USA były otwarcie konfrontacyjne, na co wpływ miała intensyfikacja północnokoreańskich prób raketowych i retoryka amerykańskiego prezydenta. W następstwie testów raketowych i nuklearnych – przeprowadzonych przez KRLD w latach 2016–2017 – RB ONZ z inicjatywy USA jednogłośnie przyjęła pięć rezolucji nakładających na Koreę Płn. coraz dotkliwsze sankcje³⁸.

Stosunki międzykoreańskie były w tym okresie napięte. W 2013 r. Północ wystosowywała liczne groźby pod adresem Południa, ogłaszając m.in. zerwanie porozumienia rozejmowego po wojnie

---

³² V.H. Van Diepen, *Six Takeaways From North Korea's "Hypersonic Missile" Announcement*, „38 North”, 13 października 2021 r., www.38north.org.

³³ M. Shin, *Why Did North Korea Restart Its Nuclear Reactor?*, „The Diplomat”, 2 września 2021 r., <https://thediplomat.com>.

³⁴ O. Pietrewicz, *Założenia i główne kierunki polityki zagranicznej Korei Północnej*, „Biuletyn PISM”, nr 148 (1721), 30 października 2018 r., www.pism.pl.

³⁵ Hwang Ildo, *Foreign Policy of Kim Jong Un's 10 Years: Relentless Maneuvering among Options*, „International Journal of Korean Unification Studies”, t. 30, nr 2, 2021, s. 31–33.

³⁶ W tzw. *Leap Day Deal* z 29 lutego 2012 r. KRLD zobowiązała się wstrzymać testy jądrowe i ICBM oraz zaprzestać prac w ośrodkach nuklearnych w zamian za wsparcie żywnościowe USA. Zaledwie kilka tygodni później Korea Płn. przeprowadziła nieudany test rakiety nośnej wynoszącej satelitę, w grudniu kolejny (już udany), a w lutym 2013 r. próbę nuklearną, co doprowadziło do zerwania porozumienia. Zob. A. Quinn, *Insight: Obama's North Korean leap of faith falls short*, „Reuters”, 30 marca 2012 r., www.reuters.com; A. Panda, *A Great Leap to Nowhere: Remembering the US-North Korea 'Leap Day' Deal*, „The Diplomat”, 29 lutego 2016 r., <https://thediplomat.com>.

³⁷ J. Delury, *The Disappointments of Disengagement: Assessing Obama's North Korea Policy*, „Asian Perspective”, t. 37, nr 2, 2013, s. 149-182.

³⁸ *UN Security Council Resolutions on North Korea*, Arms Control Association, kwiecień 2018, www.armscontrol.org.

PISM STRATEGIC FILE

koreańskiej³⁹. Utrzymywała też pozory dialogu, czego przejawem była ostatecznie bezowocna wizyta przedstawicieli północnokoreańskiego kierownictwa w Korei Płd. w październiku 2014 r. przy okazji Igrzysk Azjatyckich w Incheon. Etap konfrontacyjny wzajemnych stosunków rozpoczął się w 2016 r., gdy w reakcji na styczniową próbę nuklearną Północy administracja prezydent Park Geun-hye zamknęła wspólny kompleks przemysłowy w Kaesongu, zrywając ostatnie kontakty gospodarcze między państwami koreańskimi.

Przez kilka pierwszych lat rządów Kima Korea Płn. utrzymywała napięte relacje również z Chinami. Wynikało to z dążeń przywódcy do ugruntowania własnej pozycji w reżimie w opozycji do chińskich wpływów⁴⁰. W 2013 r. stracony został Jang Song Thaek, wuj przywódcy, opowiadający się za pogłębieniem współpracy z ChRL. W reakcji na kolejne północnokoreańskie próby rakietowe i nuklearne Chiny nie tylko poparły rezolucje RB ONZ, lecz także wdrażały sankcje nałożone na KRLD w latach 2016–2017. Oba państwa starały się jednak utrzymywać dialog polityczny. Jednym z niewielu przykładów spotkań Kim Dzong Una z przedstawicielami innych państw była w październiku 2015 r. wizyta w Pjongjangu Liu Yunshana, członka Stałego Komitetu Biura Politycznego KC KPCh⁴¹.

Ofensywa dyplomatyczna (2018–2019)

W okresie aktywności dyplomatycznej Korea Płn. otworzyła się na dialog na najwyższym szczeblu z Koreą Płd. i USA. Wynikało to z przekonania, że postępy programów nuklearnego i rakietowego w latach 2016–2017 dały jej dostatecznie silną pozycję negocjacyjną, aby rozpocząć rozmowy. Otwarcie na dialog służyło też zmniejszeniu izolacji międzynarodowej i ograniczeniu sankcji forsowanych przez USA.

W okresie aktywności dyplomatycznej Korea Płn. otworzyła się na dialog na najwyższym szczeblu z Koreą Płd. i USA.

Lata 2018–2019 były szczególnym momentem w polityce zagranicznej Korei Płn. wobec USA – doszło wtedy do trzech spotkań przywódców obu państw. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom USA, dla których priorytetem jest denuklearyzacja, KRLD wyrażała gotowość negocjacji w kwestii programu jądrowego. Pod pretekstem rozmów na temat denuklearyzacji KRLD dążyła jednak przede wszystkim do złagodzenia sankcji,

normalizacji stosunków z USA, de facto uznania swojego statusu nuklearnego i osłabienia sojuszu USA z Koreą Płd. Pierwsze w historii spotkanie lidera KRLD z urzędującym prezydentem USA w czerwcu 2018 r. w Singapurze było sukcesem północnokoreańskiej dyplomacji. Wzmacniało legitymację Kim Dzong Una, przełamywało polityczną izolację KRLD i nie zobowiązywało jej do podejmowania konkretnych działań w sprawie denuklearyzacji. Trump ogłosił też wstrzymanie manewrów amerykańsko-południowokoreańskich, co wychodziło naprzeciw oczekiwaniom KRLD⁴². Kolejny szczyt, w lutym 2019 r. w Hanoi, zakończył się fiaskiem – porażką dyplomacji Korei Płn. O braku porozumienia zdecydowały przecenienie formuły spotkań na szczycie bez uprzednich uzgodnień na poziomie roboczym, a także rozbieżność stanowisk obu stron, które forsowały maksymalistyczne żądania, wykazując brak skłonności do kompromisu. Z perspektywy USA Korea Płn. zaoferowała zbyt mało (formalne moratorium na testy nuklearne i ICBM, zamknięcie na stałe instalacji w Jongbjon, ale nie innych, tajnych ośrodków, w tym w Kangson), oczekując zbyt wiele

³⁹ D. Meoli, *North Korea's Top 5 Threats of 2013*, 9 stycznia 2014 r., „The Diplomat”, <https://thediplomat.com>.

⁴⁰ Przykładowo podczas 7. Zjazdu PPK Kim Dzong Un skrytykował chińską politykę reform i otwarcia. Zob. R. Frank, *The 7th Party Congress in North Korea: An Analysis of Kim Jong Un's Report*, „The Asia-Pacific Journal: Japan Focus”, t. 14, nr 14, 15 lipca 2016 r., s. 5, <https://apjif.org>.

⁴¹ A. Cathcart, *The New Normal: Liu Yunshan in Pyongyang*, „Sino-NK”, 18 października 2015 r., <https://sinonk.com>.

⁴² O. Pietrewicz, *Szczyt Kim–Trump: sukces Korei Północnej*, „Komentarz PISM”, nr 42/2018, 13 czerwca 2018 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

(zniesienie sankcji nałożonych przez RB ONZ po 2016 r.)⁴³. Stanowiska stron były nie do pogodzenia, dlatego mimo spotkania Kima i Trumpa w Panmundżomie w czerwcu 2019 r. i rozmów roboczych w październiku 2019 r. w Sztokholmie Korea Płn. zrezygnowała z dalszych negocjacji.

W stosunkach międzykoreańskich Korea Płn. wykorzystwała pojednawczą postawę administracji Moon Jae-ina, dla której dialog z Północą był głównym kierunkiem polityki zagranicznej, oraz Igrzyska Olimpijskie w Pjongczangu w lutym 2018 r., które okazały się katalizatorem rozmów obu Korei⁴⁴. Między kwietniem a wrześniem 2018 r. doszło do trzech spotkań przywódców koreańskich, dwóch w Panmundżomie i jednego w Pjongjangu⁴⁵. Dialog z Koreą Płd. służył przywróceniu współpracy międzykoreańskiej na warunkach Północy (zwłaszcza wznowieniu współpracy gospodarczej), wykorzystaniu władz w Seulu jako kanału komunikacji z USA i doprowadzeniu do rozdziwku między Koreą Płd. a USA w związku z ich polityką wobec KRLD. Pierwszy cel nie został osiągnięty z uwagi na utrzymanie sankcji, które uniemożliwiały współpracę gospodarczą między Koreami, natomiast drugi i trzeci częściowo zrealizowano – świadczyło o tym doprowadzenie do spotkania Kima i Trumpa przy istotnym zaangażowaniu Moona oraz regularne spory między Koreą Płd. a USA w kwestii sankcji.

Okres otwarcia dyplomatycznego przyniósł poprawę stosunków Korei Płn. z Chinami. W marcu 2018 r. w pierwszą wizytę zagraniczną Kim Dzong Un udał się do Pekinu, gdzie spotkał się z przewodniczącym ChRL Xi Jinpingiem. W ciągu następnych 15 miesięcy przywódcy spotkali się aż

Okres otwarcia dyplomatycznego przyniósł poprawę stosunków Korei Płn. z Chinami.

pięciokrotnie, a zwieńczeniem była wizyta Xi w Pjongjangu w czerwcu 2019 r. (pierwsza od 14 lat wizyta przewodniczącego ChRL w KRLD)⁴⁶. Zbliżenie z Chinami wzmacniało pozycję negocjacyjną Korei Płn. W rozmowach z Koreą Płd. i USA oraz zapewniło jej wsparcie gospodarcze ze strony ChRL, która zaczęła coraz bardziej wybiórczo

wdrażać sankcje i opowiadać się za ich złagodzeniem. Korea Płn. zbliżyła się do Chin, wykorzystując fakt, że w warunkach rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi zależało im na utrzymaniu Korei Płn. jako bufora oddzielającego je od Korei Płd. oraz podtrzymaniu wrażenia, że mogą współpracować z USA w sprawie KRLD⁴⁷.

W okresie aktywności polityka zagraniczna Korei Płn. obejmowała też inne kierunki, co miało pokazać, że państwo nie jest izolowane. Przy okazji rozmów z Trumpem w Singapurze i Wietnamie Kim odbył kurtuazyjne spotkania z przywódcami tych państw. W listopadzie 2018 r. wizytę w Pjongjangu złożył prezydent Kuby Miguel Díaz-Canel (pierwsza wizyta kubańskiego przywódcy od 32 lat), a w kwietniu 2019 r. Kim udał się do Władywostoku, gdzie spotkał się z Władimirem Putinem⁴⁸. Ostatecznie jednak z uwagi na ograniczony charakter relacji Korei Płn. z tymi państwami pojedyncze spotkania w latach 2018–2019 nie doprowadziły do dywersyfikacji polityki zagranicznej KRLD, której kluczowym elementem pozostały relacje z Chinami. W kontekście rozmów z USA Korea

⁴³ A. Panda, V. Narang, *The Hanoi Summit Was Doomed From the Start*, „Foreign Affairs”, 5 marca 2019 r., www.foreignaffairs.com; O. Pietrewicz, *Perspektywy przełamania impasu w dialogu KRLD–USA*, „Biuletyn PISM”, nr 70 (1818), 28 maja 2019 r., www.pism.pl.

⁴⁴ O. Pietrewicz, *Igrzyska w Korei Południowej a perspektywy rozwoju dialogu międzykoreańskiego*, „Biuletyn PISM”, nr 54 (1627), 12 kwietnia 2018 r., www.pism.pl.

⁴⁵ O. Pietrewicz, *Szczyt międzykoreański: na przełom trzeba zacząć*, „Komentarz PISM”, nr 31/2018, 30 kwietnia 2018 r., www.pism.pl; O. Pietrewicz, *Szczyt Kim–Moon w Pjongjangu: impuls do dialogu USA–KRLD*, „Komentarz PISM”, nr 66/2018, 24 września 2018 r., www.pism.pl.

⁴⁶ O. Pietrewicz, *Wizyta Xi Jinpinga w Korei Północnej*, „Komentarz PISM”, nr 34/2019, 25 czerwca 2018 r., www.pism.pl.

⁴⁷ Cho Sungmin, *China and North Korea: A New Peak of Comradeship*, Italian Institute for International Political Studies, 21 grudnia 2021 r., www.ispionline.it.

⁴⁸ O. Pietrewicz, *Spotkanie Putin–Kim we Władywostoku: szczyt ograniczonych możliwości*, „Komentarz PISM”, nr 22/2019, 30 kwietnia 2019 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

Płn. wykorzystywała też europejskie kanały komunikacji, będąc otwartą na wymianę ekspercką, o czym świadczyły m.in. spotkania przedstawicieli rządowych i ekspertów (formuła 1,5 track)⁴⁹.

Wycofanie i powrót do konfrontacji (2020–2021)

Okres wycofania dyplomatycznego był następstwem impasu w stosunkach z USA, który utrzymywał się po szczycie w Hanoi. Skłonił on Koreę Płn. do reorientacji założeń polityki zagranicznej. W raporcie z plenum KC PPK ze stycznia 2020 r. uznano, że stosunki KRLD z USA będą cechować się długotrwałą konfrontacją. Korea Płn. zarzuciła USA prowadzenie „wrogiej polityki”⁵⁰ i wykluczyła kontynuowanie rozmów z tym państwem na dotychczasowych zasadach. Stanowisko takie utrzymała w relacjach z administracją Joe Bidena. Plan rozwoju odstraszenia nuklearnego przedstawiony na początku 2021 r. oraz testy rakietowe przeprowadzone jesienią 2021 r. służyły dodatkowemu wzmocnieniu pozycji negocjacyjnej Korei Płn. przed rozmowami z nową administracją USA i przekonaniu, że negocjacje powinny dotyczyć tematów innych niż denuklearyzacja, np. kontroli zbrojeń⁵¹. Ceną za wynegocjowanie mechanizmów kontroli zbrojeń miałyby stać się zaakceptowanie nuklearnego statusu KRLD – uznanie prowadzonej przez nią polityki faktów dokonanych.

Okres wycofania dyplomatycznego był następstwem impasu w stosunkach z USA, który utrzymywał się po szczycie w Hanoi.

Od 2019 r. Korea Płn. zaczęła podawać w wątpliwość sens dalszych rozmów obu Korei. Jako że Korea Płd. nie doprowadziła do wznowienia międzykoreańskiej współpracy gospodarczej i nie nakłoniła USA do złagodzenia sankcji, Północ w czerwcu 2020 r. najpierw zerwała wszelkie kanały komunikacji z Południem, a następnie zniszczyła biuro łącznikowe w Kaesongu⁵². W 2021 r. Korea Płn. naprzemiennie zaostrzała i łagodziła politykę wobec Korei Płd., m.in. zamykając i otwierając kanały komunikacji oraz utrzymując niejednoznaczne stanowisko wobec południowokoreańskich ofert dialogu⁵³.

W warunkach pandemii COVID-19 doszło do radykalnego ograniczenia kontaktów międzynarodowych KRLD. Skala restrykcji wprowadzonych przez północnokoreańskie władze skłoniła większość placówek dyplomatycznych do opuszczenia Pjongjangu⁵⁴. Na tym tle wyróżniły się stosunki Korei Płn. i Chin – w lipcu 2021 r. państwa przedłużyły o kolejne 20 lat traktat o wzajemnej obronie z 1961 r., utrwalając zbliżenie z ostatnich lat⁵⁵.

⁴⁹ E.J. Ballbach, *Socialization on a Second Track? European Track 1.5 Initiatives with North Korea*, „International Journal of Korean Unification Studies”, t. 29, nr 1, 2020, s. 77–105.

⁵⁰ *Report on 5th Plenary Meeting of 7th C.C.*, WPK, Korean Central News Agency, 1 stycznia 2020 r., <https://kcnawatch.org>.

⁵¹ M. Richey, R. York, *US-Korea Relations: Peninsular Inertia*, „Comparative Connections”, t. 23, nr 3, s. 50–51.

⁵² O. Pietrewicz, *Eskalacja napięć w stosunkach międzykoreańskich*, „Komentarz PISM”, nr 42/2020, 17 czerwca 2020 r., www.pism.pl.

⁵³ O. Pietrewicz, *Polityka zagraniczna Korei Północnej wobec Korei Południowej i USA*, „Biuletyn PISM”, nr 200 (2398), 25 listopada 2021 r., www.pism.pl.

⁵⁴ W marcu 2022 r. w Pjongjangu działało tylko osiem ambasad: Chin, Egiptu, Kuby, Laosu, Mongolii, Rosji, Syrii i Wietnamu.

⁵⁵ Khang Vu, *Why China and North Korea decided to renew a 60-year-old treaty*, „The Interpreter”, The Lowy Institute, 30 lipca 2021 r., www.loyyinstitute.org.

PISM STRATEGIC FILE

Wymiar społeczno-gospodarczy

Za rządów Kim Dzong Una aparat partyjno-państwowy starał się zarządzać procesami społeczno-gospodarczymi, kierując się logiką przetrwania reżimu. Ugruntowanie systemu gospodarczego, nazywanego przez badaczy „kapitalizmem partyjno-państwowym” lub „rynkowym marksizmem”⁵⁶, polegało zarówno na uregulowaniu istniejących od lat 90. praktyk rynkowych, jak i wzmocnieniu kontroli państwa nad procesami społeczno-gospodarczymi. Pierwsze z tych działań, mające charakter reform – choć nienazywane w ten sposób przez władze, dominowały na początku rządów Kim Dzong Una (do 2016 r.), natomiast drugie były obecne przez cały okres rządów, ale zyskały na znaczeniu po niepowodzeniu negocjacji z USA (po 2019 r.).

Za rządów Kim Dzong Una aparat partyjno-państwowy starał się zarządzać procesami społeczno-gospodarczymi, kierując się logiką przetrwania reżimu.

Ograniczone reformy (2012–2016)

Od początku rządów Kim Dzong Un kładł większy niż jego ojciec nacisk na kwestie społeczno-gospodarcze. Potwierdziła to ogłoszona w 2016 r. pięcioletnia strategia rozwoju gospodarczego, podkreślająca konieczność wzmocnienia gospodarki cywilnej, wzrostu produktywności rolnictwa i przemysłu lekkiego oraz dywersyfikacji handlu zagranicznego i przyciągania inwestycji zagranicznych. Zatwierdziła również pakiety reform wprowadzane fragmentarycznie od 2012 r.⁵⁷ Miały one charakter częściowej decentralizacji i urynkowienia zarządzania państwowymi przedsiębiorstwami (planowano m.in. większą autonomię firm w zakresie ustalania wynagrodzeń, inwestowania i sprowadzania towarów z zagranicy) i w rolnictwie (m.in. zmniejszenie wielkości zespołów produkcyjnych w kotłochozach i skali dostaw obowiązkowych, w wyniku czego rolnicy mogli zatrzymać 30–40% upraw)⁵⁸. Reżim uregulował też funkcjonowanie bazarów – wydając zgody na ich działalność, zwiększył wpływ na procesy rynkowe, a nakładając opłaty, zapewnił sobie źródła dochodu. Promowane przez władzę zmiany służyły uprzywilejowanej klasie przedsiębiorców (*donju*), którzy czerpali korzyści gospodarcze, utrzymując polityczną lojalność⁵⁹.

Średnie tempo wzrostu gospodarki Korei Płn. w latach 2012–2016 wynosiło 1,2% rocznie⁶⁰. Wpływ na to miała rosnąca aktywność rynkowa, która mogła odpowiadać za 30–50% PKB kraju. Według innych szacunków w 2018 r. w KRLD funkcjonowało ponad 400 bazarów i aktywność rynkowa generowała ok. 70% dochodów mieszkańców Korei Płn.⁶¹ Poza ograniczonymi reformami wewnętrznymi na poprawę sytuacji gospodarczej w latach 2012–2016 wpłynęła dynamika handlu Korei Płn. z Chinami. Już w latach 2010–2011 doszło do niemal podwojenia wartości handlu zagranicznego Północy, co wynikało ze zwiększonego popytu Chin na północnokoreańskie surowce⁶². W 2016 r. wymiana

⁵⁶ S.C. Greitens, B. Katzeff Silberstein, *Toward Market Leninism in North Korea: Assessing Kim Jong Un's First Decade*, „Asian Survey”, t. 62, 2022, s. 211–239.

⁵⁷ Część rozwiązań była wzorowana na reformach z 2002 r., od których szybko odstąpił reżim Kim Dzong Ila. Zob. M. Ernst, E. Kim, *Economic Development Under Kim Jong-un: The added Value of Traffic Data and Established Indicators in the Study of North Korea's Economy*, „North Korean Review”, t. 16, nr 2, 2020, s. 30.

⁵⁸ Kim Suk-Jin, *The Limits of Economic Reform in North Korea under the Kim Jong-un Regime: Lessons from Chinese Experiences*, „International Journal of Korean Unification Studies”, t. 30, nr 2, 2021, s. 4–18.

⁵⁹ S.C. Greitens, B. Katzeff Silberstein, *Toward Market...*, *op. cit.*, s. 221–222.

⁶⁰ Dane za Bank of Korea, www.bok.or.kr.

⁶¹ V. Cha, L. Collins, *The Markets: Private Economy and Capitalism in North Korea?*, „Beyond Parallel”, Center for Strategic and International Studies, 26 sierpnia 2018 r., <https://beyondparallel.csis.org>; M. Ernst, E. Kim, *Economic Development...*, *op. cit.*, s. 36.

⁶² Kim Dawool, *Evaluating the Second Half of the Kim Jong-Un Era: Evidence from Nighttime Light*, „KIEP Opinions”, 3 stycznia 2022 r., Korea Institute for International Economic Policy, s. 2, www.kiep.go.kr.

PISM STRATEGIC FILE

handlowa KRLD z ChRL wyniosła 6 mld dol. (eksport 2,6 mld dol., import 3,4 mld dol.), a udział Chin w handlu zagranicznym Korei Płn. wzrósł do 92,7%⁶³.

Pogorszenie sytuacji i zacieśnienie kontroli (2017–2021)

Od 2017 r. sytuacja gospodarcza KRLD zaczęła się pogarszać, co było konsekwencją przede wszystkim sankcji. Począwszy od rezolucji 2270 z marca 2016 r. sankcje nałożone przez RB ONZ objęły ponad 90% eksportu Korei Płn. Oznaczały także m.in. zakaz inwestowania w tym kraju, nakaz powrotu północnokoreańskich robotników pracujących za granicą i limity na import ropy naftowej⁶⁴. Jeszcze w kwietniu 2018 r. Kim Dzong Un twierdził, że po osiągnięciu odstraszania nuklearnego KRLD zamierza skoncentrować się na rozwoju gospodarczym⁶⁵. Odzwierciedlało to oczekiwania władz, że negocjacje z USA doprowadzą do złagodzenia sankcji hamujących rozwój. Niepowodzenie rozmów w Hanoi w 2019 r. i pogarszająca się sytuacja gospodarcza skłoniły władze KRLD do odejścia od tych założeń i zwiększenia kontroli nad gospodarką. Potwierdzeniem obrania kierunku na „samodzielność i samowystarczalność” były decyzje 8. Zjazdu PPK ze stycznia 2021 r.⁶⁶

Pandemia COVID-19 była kolejnym wyzwaniem, w reakcji na które KRLD zamknęła granice i wprowadziła restrykcje. Odbiło się to negatywnie zarówno na aktywności rynkowej, jak i na handlu zagranicznym. W latach 2017–2020 obroty handlowe KRLD spadły o 85%, co przełożyło się na niedobór podstawowych dóbr i towarów⁶⁷. Zwiększenie centralnej kontroli nad gospodarką uderzyło zwłaszcza w przedsiębiorców prowadzących handel z ChRL. Średni wzrost gospodarczy KRLD w latach 2017–2020 wyniósł w efekcie -4,5% rocznie⁶⁸. Za rządów Kim Dzong Una wzmocnienie kontroli prowadzonej przez aparat partyjno-państwowy wychodziło poza regulowanie aktywności gospodarczej. Objęto nią również działania antykorupcyjne, zacieśnianie oddolnej kontroli społecznej i kampanie ideologiczne, zwłaszcza wśród młodzieży, odrzucające „reakcyjną ideologię i kulturę”⁶⁹. Od początku władzy Kima KRLD wzmocniła też kontrolę granic, co przełożyło się na spadek liczby uciekinierów trafiających do Korei Płd. Jeszcze w 2011 r. ich liczba wyniosła 2706, w 2019 r. – 1047, a w 2021 r. – 63⁷⁰.

Wnioski i perspektywy

Mimo niewielkiego doświadczenia Kim okazał się bardzo skutecznym przywódcą, wykorzystującym wszelkie narzędzia państwa totalitarnego oraz umiejętnie zarządzającym relacjami między głównymi grupami interesu: partią, armią i służbami bezpieczeństwa.

Największym sukcesem Kim Dzong Una była konsolidacja władzy i ugruntowanie kontroli nad elitami. Mimo niewielkiego doświadczenia okazał się bardzo skutecznym przywódcą, wykorzystującym wszelkie narzędzia państwa totalitarnego oraz umiejętnie zarządzającym

⁶³ Dane za KOTRA, www.kotra.or.kr.

⁶⁴ O. Pietrewicz, *Ograniczenia polityki sankcji wobec Korei Północnej*, „Biuletyn PISM”, nr 36 (1609), 27 lutego 2018 r., www.pism.pl.

⁶⁵ R. Frank, *North Korea's Economic Policy in 2018 and Beyond: Reforms Inevitable, Delays Possible*, „38 North”, 8 sierpnia 2018 r., www.38north.org.

⁶⁶ Kim Suk-Jin, *The Limits...*, *op. cit.*, s. 21; Go Myong-Hyun, *North Korea's New Byungjin: Nuclear Development and Economic Retrenchment*, „Issue Brief”, nr 2021-03, The Asan Institute for Policy Studies, 8 marca 2021 r., <http://en.asaninst.org>.

⁶⁷ Dane za KOTRA, www.kotra.or.kr.

⁶⁸ Dane za Bank of Korea, www.bok.or.kr.

⁶⁹ S.C. Greitens, B. Katzeff Silberstein, *Toward Market...*, *op. cit.*, s. 226–227; Oh Gyeong-Seob, Kim Jin-Ha, *Sectoral Assessment...*, *op. cit.*, s. 137.

⁷⁰ Dane za Ministry of Unification, www.unikorea.go.kr.

PISM STRATEGIC FILE

relacjami między głównymi grupami interesu: partią, armią i służbami bezpieczeństwa. W wymiarze ideologicznym Kim zachowywał równowagę między uznaniem dorobku poprzedników a promowaniem swoich koncepcji, w ostatnim roku wykazując jednak większą skłonność do formowania własnej ideologii⁷¹. Poziom ugruntowania przywództwa Kima sprawia, że niewyobrażalne jest pojawienie się opozycji wobec jego władzy.

Korea Płn. pod rządami Kim Dzong Una odniosła najbardziej spektakularne sukcesy w wymiarze militarnym. Obecnie posiada od 20 do 60 głowic jądrowych i zróżnicowany arsenał raketowy obejmujący pociski różnego zasięgu⁷². Rozwój potencjału nuklearno-raketowego pozwolił zwiększyć wiarygodność odstraszenia nuklearnego, zmniejszając prawdopodobieństwo ataku ze strony USA i wzmacniając w ten sposób zdolność do przetrwania reżimu. Sukcesy militarne wzmacniały legitymację Kima i stanowiły narzędzie polityki zagranicznej państwa. Wymagały jednak przeznaczenia ogromnych środków, wymuszając cięcia w innych obszarach⁷³, i wiązały się z nałożeniem coraz bardziej dotkliwych sankcji. Niezależnie od kosztów Północ nadal będzie rozwijać arsenał nuklearno-raketowy, co potwierdzają testy raketowe przeprowadzone w pierwszym kwartale 2022 r.⁷⁴ Skala przedsięwzięć militarnych wymienionych przez Kima w 2021 r. wskazuje, że w najbliższym roku KRLD będzie udoskonalać odstraszenie nuklearne i dywersyfikować arsenał raketowy. Stanowić to będzie coraz poważniejsze wyzwanie dla systemów obrony przeciwraketowej USA i ich azjatyckich sojuszników oraz reżimu nieprolifracji.

Skupienie na rozwoju militarnym negatywnie zweryfikowało zapowiedzi Kim Dzong Una dotyczące poprawy sytuacji gospodarczej. Reformy okazały się ograniczone z uwagi na przeszkody wewnętrzne (utrzymanie ram polityczno-ideologicznych w gospodarce) i niekorzystne otoczenie międzynarodowe (m.in. sankcje i efekty pandemii). W reakcji na problemy związane z sankcjami reżim postawił na politykę samowystarczalności i silniejszej kontroli wewnętrznej, co zakwestionowało wcześniejsze reformy⁷⁵. Praktyki rynkowe są równocześnie na tyle zakorzenione i korzystne dla władz, że należy spodziewać się utrzymania stanu „reform bez otwarcia”⁷⁶. Nie pozwoli to jednak na poprawę sytuacji gospodarczej, do czego niezbędne będzie złagodzenie sankcji i wprowadzenie zmian strukturalnych, m.in. gwarantujących funkcjonowanie podmiotów rynkowych⁷⁷. Dodatkowym wyzwaniem będzie opanowanie pandemii COVID-19 po oficjalnym potwierdzeniu przez władze pierwszego przypadku zakażenia koronawirusem w maju br.

Skupienie na rozwoju militarnym negatywnie zweryfikowało zapowiedzi Kim Dzong Una dotyczące poprawy sytuacji gospodarczej.

Aktywność dyplomatyczna z lat 2018–2019 nie przyniosła pożądanych przez KRLD zmian: dywersyfikacji kierunków polityki zagranicznej, złagodzenia sankcji, normalizacji stosunków z USA i osłabienia ich sojuszu z Koreą Płd. Z powodu utrzymania reżimu sankcyjnego KRLD pozostaje w znacznej mierze izolowana, a pandemia COVID-19 dodatkowo utrudnia nawiązanie z nią

⁷¹ Ji Da-gyum, *What's behind the emergence of Kim Jong-un-ism?*, „The Korea Herald”, 9 listopada 2021 r., www.koreaherald.com; Kim Kap-Sik, Jang Cheol-wun, *'Kim-Jong-un-ism'? Or 'Kim Jong-un Thought'?*, „Online Series”, nr CO 21-31, Korea Institute for National Unification, 16 grudnia 2021 r., www.kinu.or.kr.

⁷² M. Korda, *Nuclear Weapons and Delivery Systems That Might Be Implicated in Nuclear Use Involving the Korean Peninsula*, „NAPSNet Special Reports”, 20 stycznia 2022 r., <https://nautilus.org>.

⁷³ Szacuje się, że KRLD przeznaczą na zbrojenia ok. 20–30% PKB. Zob. Jo Haena, *North Korea: sidelining economic development to prioritise strategic weapons?*, „Military Balance Blog”, The International Institute for Strategic Studies, 10 lipca 2020 r., www.iiss.org.

⁷⁴ W styczniu 2022 r. KRLD przeprowadziła najwięcej testów raketowych w ciągu miesiąca w historii. Zob. Xu Tianran, *January 2022: Missile Tests of the DPRK*, Open Nuclear Network, 1 lutego 2022 r., <https://onearthfuture.org>. Ponadto w marcu 2022 r. KRLD przeprowadziła pierwszy od listopada 2017 r. test pocisku ICBM. Zob. M. Shin, *Seoul Says North Korea Didn't Test Hwasong-17 ICBM After All*, „The Diplomat”, 30 marca 2022 r., <https://thediplomat.com>.

⁷⁵ Kim Suk-Jin, *The Limits...*, *op. cit.*, s. 23–24.

⁷⁶ A. Lankov, *North Korea under Kim Jong-un: Reforms without Openness?*, Foreign Policy Research Institute, 6 czerwca 2018 r., www.fpri.org.

⁷⁷ P. Ward, *Restoring Central Control...*, *op. cit.*

PISM STRATEGIC FILE

kontaktów. Zbliżenie z Chinami było niezbędne dla przetrwania reżimu w Pjongjangu, ale kosztem coraz większej zależności od tego państwa. Mimo że z punktu widzenia potrzeb rozwojowych Północy dialog z Koreą Płd. i USA wydaje się koniecznością, w krótkiej perspektywie jego wznowienie jest mało prawdopodobne. Korea Płn. będzie skupiona zwłaszcza na rozwoju militarnym, zakładając, że dalsze jego postępy skłonią USA do większych ustępstw, w tym do rozpoczęcia rozmów na temat kontroli zbrojeń, a nie denuklearyzacji⁷⁸. W najgorszym scenariuszu Korea Płn. – bazując na doświadczeniach rosyjskiej agresji na Ukrainę – może rozwijać potencjał odstraszania nuklearnego z myślą o konwencjonalnych działaniach ofensywnych przeciwko Korei Płd. Służyłoby to zwiększeniu zdolności do manipulowania ryzykiem ataku konwencjonalnego przeciwko temu państwu. Działania KRLD mogą przyjąć formę ograniczonych starć przygranicznych, w tym na Morzu Żółtym, służących też sprawdzeniu reakcji sojuszu USA – Korea Płd. Wstrzemięźliwa reakcja administracji amerykańskiej mogłaby zostać przez KRLD odebrana jako zachęta do dalszych działań, m.in. zwiększających groźbę konfliktu, a w dłuższej perspektywie służących podporządkowaniu sobie politycznie Korei Płd. pod hasłem „zjednoczenia Korei”.

W świetle niepowodzeń dotychczasowych negocjacji USA i Korea Płd. mogą być skłonne przede wszystkim wzmacniać własne zdolności obronne w reakcji na zbrojenia KRLD, a nie podejmować kolejną próbę dialogu. Taki kierunek zdaje się promować Yoon Suk-yeol, nowy, konserwatywny

W świetle niepowodzeń dotychczasowych negocjacji USA i Korea Płd. mogą być skłonne przede wszystkim wzmacniać własne zdolności obronne w reakcji na zbrojenia KRLD, a nie podejmować kolejną próbę dialogu.

prezydent Korei Płd. Choć rozmowy z KRLD nie są priorytetem dla administracji Joe Bidena, rozwój północnokoreańskiego potencjału nuklearno-rakietowego stanowi coraz poważniejsze zagrożenie dla bezpieczeństwa USA. Z tego względu amerykańskie władze mogą być zainteresowane negocjacjami z KRLD na temat zamrożenia i stopniowego ograniczenia jej zbrojeń, przy założeniu, że ostatecznym celem

pozostaje denuklearyzacja. Nakłonienie KRLD do rozmów przez wywieranie presji może być jednak nieskuteczne. Będzie ona bowiem mogła liczyć na wsparcie stałych członków RB ONZ i rywali USA – ChRL oraz Rosji⁷⁹. Szczególnie istotna będzie pomoc gospodarcza Chin, które uważają Półwysep Koreański za jeden z obszarów rywalizacji z USA i w związku z tym traktują północnokoreańskie państwo jak bufor oddzielający je od Korei Płd.

Choć KRLD manipuluje ryzykiem eskalacji nuklearnej do celów politycznych, nie wydaje się zainteresowana sprowokowaniem konfliktu. Działaniem dodatkowo zmniejszającym ryzyko niezamierzonej eskalacji i użycia broni jądrowej mogłoby być ustanowienie mechanizmu komunikacji kryzysowej między wojskowymi zwaśnionych stron („gorących linii”)⁸⁰. Państwa europejskie utrzymujące stosunki polityczne i dialog ekspercki z Koreą Płn. mogłyby odgrywać rolę kanałów komunikacji w rozmowach z tym państwem, działając na rzecz wypracowania mechanizmów deeskalacji napięć na Półwyspie oraz wzmacniania współpracy sojuszniczej i partnerskiej z USA i Koreą Płd.

⁷⁸ Lee Sangsoo, *North Korea Is Preparing to Confront the US in 2022*, „The Diplomat”, 29 stycznia 2022 r., <https://thediplomat.com>.

⁷⁹ O. Pietrewicz, *Poparcie Korei Północnej dla agresji Rosji na Ukrainę*, „Biuletyn PISM”, nr 45, 23 marca 2022 r., www.pism.pl.

⁸⁰ W. Wan, *Nuclear Risk Reduction: A Framework for Analysis*, United Nations Institute for Disarmament Research, 28 czerwca 2019 r., www.unidir.org; V. Jackson, *How to Engage the Enemy: the Case for National Security Diplomacy with North Korea*, Special Report nr 479, wrzesień 2020, United States Institute of Peace, www.usip.org.